

ADVIES VAN HET AFSTAMMINGSCENTRUM INZAKE DRAAGMOEDERSCHAP

In het kader van draagmoederschap vraagt het Afstammingscentrum expliciet aandacht voor de fundamentele rechten van kinderen¹. Vanuit kinderrechtenperspectief is draagmoederschap nl. problematisch, gezien onder meer het recht om niet verkocht te worden, het recht de eigen ouders te kennen en door hen opgevoed te worden en het recht op toegang tot afstammingsinformatie. Hieronder volgt eerst een opsomming van aandachtspunten in dit debat. Verdere toelichting daarvan volgt in de tekst.

Samengevat vraagt het Afstammingscentrum aandacht voor de volgende aandachtspunten:

- De commodificatie van kinderen moet te allen tijde vermeden worden. Commercieel draagmoederschap moet verboden en gesanctioneerd worden, ook wanneer dit in het buitenland plaatsvindt
- De kindervens is een legitieme wens, maar er bestaat geen recht op een kind.
- Vooraleer draagmoederschap in een wettelijk kader te gieten, is een grondig maatschappelijk debat nodig over de wenselijkheid ervan in het licht van kinderrechten.
- Indien draagmoederschap wettelijk geregeld wordt, is een voorafgaande toetsing van elke draagmoederschapsovereenkomst door de familierechtbank vereist, met bijzondere aandacht voor het hoger belang van het toekomstige kind.
- Het recht van het kind op kennis van de eigen afstamming moet centraal staan. De draagmoeder en eventuele donor(en) kunnen niet anoniem blijven voor het kind.
- Alle relevante gegevens over afstamming, conceptie en geboorte moeten correct en volledig geregistreerd worden bij een neutrale instantie. Deze informatie moet onvoorwaardelijk toegankelijk zijn voor de afstammeling; leeftijdsgrenzen voor toegang tot deze informatie zijn niet wenselijk.
- Adoptie mag niet oneigenlijk gebruikt worden om de afstammingsband te regelen. Er is nood aan een sui generis-regeling voor de vaststelling van de afstamming, die enkel na de geboorte kan plaatsvinden.
- Kinderen en volwassenen geboren via draagmoederschap moeten terecht kunnen bij een voorziening voor toegang tot afstammingsinformatie en begeleiding. Indien draagmoederschap in België wettelijk geregeld wordt, moet bovendien de weg naar buitenlandse trajecten afgesloten of minstens strikt beperkt worden.
- Zoals ook in de Verona Principles² wordt benadrukt, moeten staten, ongeacht of zij draagmoederschap verbieden of toelaten, waarborgen creëren om de fundamentele rechten van kinderen geboren via draagmoederschap effectief te beschermen.

---

¹ Hier wordt over 'kinderen' gesproken, maar hetzelfde geldt natuurlijk voor volwassenen die uit draagmoederschap geboren werden.

² https://iss-ssi.org/storage/2023/03/VeronaPrinciples_25February2021-1.pdf: Regardless of their stance on surrogacy, be it prohibitive or permissive, states must urgently create safeguards to ensure the fundamental rights of children born through surrogacy arrangements (ISS, Verona principles, 2021)

1. INLEIDEND

Het Afstammingscentrum staat in voor de begeleiding van personen met afstammings- en zoekvragen en vertrekt hierbij vanuit het fundamenteel mensenrecht op toegang tot afstammingsinformatie. De vragen ‘Wie ben ik? Waar kom ik vandaan?’ zijn dermate existentieel dat de impact van het ‘niet weten’ enorm groot kan zijn. Elk kader voor draagmoederschap moet dan ook in eerste instantie vanuit dit recht vertrekken.

“The increasing visibility of surrogacy, driven by advances in reproductive technology and a growing demand for alternative pathways to parenthood, underscores the urgent need to ensure that children’s rights remain at the heart of surrogacy discussions. From birth registration and nationality rights to access to information about their origins, children born through surrogacy must be afforded their rights. This means States have to consider whether their laws and practices are truly advancing children’s rights and must make the necessary improvements if not.”
(Prof. Dr. A. Skelton, in ISS 2025)

Discussies over draagmoederschap en uiteenlopende wetgeving daaromtrent geven aan dat deze wijze van gezinsvorming verre van evident is³. In juli 2025 riep de VN Speciale Rapporteur rond Geweld tegen Vrouwen en Meisjes (hierna VN SRV) nog tot op voor een wereldwijd verbod⁴: Ze illustreert de oproep met verwijzingen naar diverse vormen van geweld (economisch, psychologisch, fysiek, m.b.t. reproductie, m.b.t. mensenhandel). In de debatten hierover gaat de aandacht vooral naar de belangen van de wensouders en (in iets mindere mate) naar de positie van de draagmoeder⁵. FENTON-GLYNN (2022) stelt vast dat in onderzoeken rond draagmoederschap de wensouders, draagmoeders en betrokken professionals amper stilstaan bij kinderrechten. Het Afstammingscentrum wil dat dit expliciet wel gebeurt. Indien draagmoederschap een wettelijk kader zou krijgen, zijn de rechten van het kind⁶ prioritair, en is er grote bezorgdheid rond met name op het recht van de afstamming (ook als volwassene) op informatie over de eigen afstamming, informatie over de context van de conceptie en geboorte en toegang tot gegevens daaromtrent.

In de ruimere context van medisch begeleide voortplanting (en adoptie) wordt de essentie doorgaans niet besproken: de boodschap, hoe pijnlijk en hard ook, dat niemand recht heeft op een kind⁷ (Zie

³ Opvattingen over (de toelaatbaarheid van) draagmoederschap lopen erg uit elkaar, ook binnen Europa. Draagmoederschap is bv. wettelijk geregeld in het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Oekraïne, Rusland, Griekenland terwijl het verboden is in bv. Oostenrijk, Frankrijk, Italië en Duitsland (G’SELL). Ook bepaalde belangengroepen zijn fervent tegenstander Vb.: Frankrijk, Zwitserland, Italië. De internationale coalitie tegen draagmoederschap, <https://abolition-ms.org/en/home/>. Zie ook de campagne tegen advies 86 van het Comité voor Bio-ethiek, <https://abolition-ms.org/en/news/against-the-advisory-opinion-no-86-of-the-belgian-consultative-bioethics-committee/>

Voor meer info, zie de literatuurlijst hierbij, vb. Watson, Fenton-Glynn, Cheney, De Boer-Buquicchio, Smolin...

⁴ Zie <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a80158-different-manifestations-violence-against-women-and-girls-context>. Par 70 (a): At the international level, take steps towards eradicating surrogacy in all its forms. Pending its abolition, States must take action to prevent further harm and strengthen the protection of the rights of women and children involved in surrogacy arrangements.

⁵ Zie bv het opiniestuk van V. Van Asch, in Knack, https://www.knack.be/nieuws/belgie/maatschappij/draagvrouwen-en-wensouders-hebben-de-wet-nodig/?fbclid=IwY2xjawJ0KYlIeHRuA2FlbQlxMQBicmlkETA5cGJJWkRqSFBkMU53RmFAR56M6Q6vvivD9KGlhMG4fomMsugekg-l5KERbksSqP71EXd2HQN5W6wvKlgMw_aem_jNuyNsqz87thEz5p61tONw en een opinie en getuigenissen bij De maakbare Mens, https://www.demaakbaremens.org/draagvrouwschap-heeft-een-wettelijk-kader-nodig/?utm_source=nieuwsbrief&utm_medium=email&utm_campaign=geestelijke_gezondheidszorg_door_een_r_oemeens_belgische_bril&utm_term=2025-04-30

⁶ Zie hiervoor documenten van o.a. UNICEF, CHIP en de Verona Principles, https://iss-ssi.org/storage/2023/03/VeronaPrinciples_25February2021-1.pdf

⁷ Zie bv. ook Raad van Europa, PACE Recommendation on adoption 1443 (2000), art 1.

WATSON, OPLINUS, ISS, 2021, SWENNEN in Pano, DE BOER-BUQUICCHIO, 2025). Men heeft het in dit verband wel vaker over reproductieve autonomie. Dit omvat echter enkel een beschikkingsrecht over het eigen lichaam, geen rechten over andere (nog onbestaande) personen. Ook art. 8 EVRM gaat niet over dergelijk recht; wel over de bescherming van het privé- en gezinsleven tegen onwettige inmenging van de staat, eens zo'n gezin er al is: "The right to respect for "family life" does not safeguard the mere desire to found a family; it presupposes the existence of a family"⁸. Of zoals OPLINUS het stelt (par. 326): "Het recht op eerbiediging van het gezins- en familieleven uit art. 8 EVRM garandeert geen recht om een gezin te stichten."⁹

Dit uitgangspunt is essentieel in discussies over draagmoederschap. Het betekent dat het juridisch kader in de eerste plaats moet vertrekken vanuit de rechten van het kind dat geboren wordt, en niet vanuit een vermeend recht op ouderschap.

*"However, it is recognized that there is no "right to a child" under international law. A child is not a good or service that the State can guarantee or provide, but rather a rights-bearing human being. Hence, providing a "right to a child" would be a fundamental denial of the equal human rights of the child. The "right to a child" approach must be resisted vigorously, for it undermines the fundamental premise of children as persons with human rights."
(VN Special Rapporteur kinderhandel, 2018¹⁰)*

Tot op heden ontving het Afstammingscentrum nog geen meldingen over kinderen geboren uit draagmoederschap. Vaak zijn zij ook nog relatief jong. In essentie gaat het echter wel over dezelfde rechten en over gelijkaardige existentiële vraagstukken als bij donorkinderen, geadopteerden en iedereen met vragen over zijn of haar afstamming¹¹. Waar kom ik vandaan? Hoe ben ik ter wereld gekomen en waarom? Hoe zit mijn genetische identiteit in elkaar? Wat waren de beweegredenen?... Bij draagmoederschap verschijnt dan nog een bijkomende betrokken partij, de draagmoeder. Indien er een wettelijke kader voor draagmoederschap komt, moeten de rechten van het toekomstige kind prioriteit krijgen.

2. EEN WETTELIJKE OMKADERING VOOR DRAAGMOEDERSCHAP

Sinds een 20-tal jaar verschijnt draagmoederschap met wisselende aandacht op de agenda van de wetgever. Meerdere voorstellen werden al ingediend¹², maar geen enkel voorstel werd gestemd

⁸ In E.B. vs. Fr (2008), par. 41, [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:\[%22001-84571%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-84571%22]})

⁹ In onderzoek en beleid lijken we eerder de andere kant op te gaan en alle mogelijkheden tot gezinsvorming uit te breiden, eerder dan te beperken of minstens in vraag te stellen. Zie voorstellen om social freezing uit te breiden (<https://www.standaard.be/binnenland/cdv-wil-vruchtbaarheidsonderzoek-eicellen-invriezen-en-ivf-betaalbaarder-maken-voor-vrouwen-tot-47-jaar/61248221.html>) of innovaties rond verjongen van eicellen om ook bij oudere vrouwen nog IVF, al dan niet met donor, mogelijk te maken (<https://www.demorgen.be/nieuws/verjonging-van-eicellen-kan-grote-impact-hebben-op-ivf-spectaculair-als-het-wordt-bevestigd~bb1199ee/>)

¹⁰ <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g18/007/71/pdf/g1800771.pdf>.

¹¹ Zie hiervoor ook de onderbouwde argumenten in het standpunt van het Afstammingscentrum over donoranonimiteit, <https://afstammingscentrum.be/over-afstammingscentrum/publicaties/advies-en-opinies/>

¹² Zie bv. wetsvoorstel van 5 dec. 2019 (Karin Jiroflée, Vooruit) houdende de organisatie van centra voor draagmoederschap en wetsvoorstel van 6 mei 2024 (Robby De Caluwé, Open VLD) over de zwangerschap voor anderen (Doc. 55 4021/001). Er is ook een uitgebreid rapport (2015) met standpunten van diverse deskundigen. Senaat, <https://www.senate.be/www/webdriver?MltabObj=pdf&MlcolObj=pdf&MlnamObj=pdfid&MltypeObj=application/pdf&MlvalObj=100663578>

(VERSCHELDEN). Algemeen leek er wel een consensus te zijn rond het verbod op commercieel draagmoederschap.

In het regeerakkoord van 2025 vinden we het volgende voornemen terug:

“Er wordt een wetgevend kader ontwikkeld voor altruïstisch hoogtechnologisch draagvrouwschap waarbij er geen genetische band is tussen de draagvrouw en het kind. Een voorafgaande overeenkomst dient afgesloten te worden. Na controle en bekrachtiging van deze overeenkomst door de familierechtbank, verkrijgen de wensouders vanaf de geboorte automatisch alle ouderlijke rechten. Ook alleenstaande wensouders en LGBT+-koppels komen hiervoor in aanmerking. Daarnaast verbieden we draagvrouwschap uit winstbejag in hoofde van de draagvrouw of derden. Dit wil zeggen dat dit zou leiden tot financiële vergoedingen die de terugbetaling van de aan de zwangerschap verwante redelijke onkosten, opgesomd binnen het toekomstig wettelijk kader, zou overschrijden. De personen die bij dit proces betrokken zijn, dienen de medische en psychologische begeleiding te volgen die wordt aangeboden door de erkende fertiliteitscentra.”

In de beleidsverklaring Justitie¹³ voor deze legislatuur lezen we o.m. het volgende: “Daarnaast zullen we een wettelijk kader creëren voor draagvrouwschap en, mits naleving van bepaalde voorwaarden, ouderschapsrechten toekennen aan wensouders, inclusief alleenstaande wensouders en LGBT+-koppels. Daarentegen zullen we draagvrouwschap uit winstbejag verbieden, zowel voor de draagvrouw als voor derden.”

3. DE UITDAGINGEN IN DE PRAKTIJK NU

In België is draagmoederschap vooralsnog niet wettelijk geregeld. Het is ook niet verboden. Draagmoederschap wordt dan ook de facto gebruikt om een gezin te stichten, ook al toont de realiteit ernstige risico's aan. Een draagmoeder bedenkt zich en wil het kind toch houden, een ambtenaar van de burgerlijke stand weigert een document uit het buitenland te erkennen wegens gebrek aan wettelijk kader, het kind zelf begint vragen te stellen waar men geen antwoord op kan geven, er is een probleem bij de baby en de wensouders trekken zich terug, er komt dan toch een breuk met de bevriende draagmoeder... Ook buiten de landsgrenzen is draagmoederschap geen evidentie (FENTON-GLYNN 2022, SMOLIN en DE BOER-BUQUICCHIO, VERTOMMEN en REYNS). Door de verschillende regelingen zien we een soort toerisme rond draagmoederschap ontstaan (VERTOMMEN en REYNS), met soms zware en ongewenste consequenties, voor kinderen, wensouders en draagmoeders¹⁴.

“The practice of unregulated surrogacy simply moves around and is facilitated by demand that the organizers know they can exploit”.
(HORSEY)

Meerdere onderzoeken en beleidsrapporten beschrijven de misbruiken en de risico's van (commercieel) draagmoederschap (VN SRK, DE BOER-BUQUICCHIO, HORSEY, STUVOY, DARNOVSKY en BEESON). Ook schandalen¹⁵ komen meer en meer aan het licht (DARNOVSKY en BEESON). Technisch lijkt ook zowat alles mogelijk te zijn (CARMEL e.a.): een draagmoeder uit California bevruchten met een eicel uit Roemenië, Indische draagmoeders, die moeten gaan bevallen in Nepal, na bevruchting door Oekraïense of Zuid-Afrikaanse eiceldonoren en zaadcellen uit Israël, eiceldonoren die overtuigd worden door een strandvakantie in Thailand, groepskorting... De realiteit haalt hier moeiteloos de fantasie in, zonder enige inschatting van mogelijks nefaste impact op het kind zelf.

¹³ <https://www.lachambre.be/FLWB/PDF/56/0767/56K0767017.pdf>

¹⁴ <https://www.bbc.com/news/health-47826356>

¹⁵ :Wensouders die kinderen afwijzen omwille van een beperking, een man die een 16tal kinderen laat baren door meerdere draagmoeders, een private organisatie die wensouders oplicht en draagmoeders aan hun lot overlaat halfweg de zwangerschap, kinderen die in een juridisch limbo belanden...

“The global demand for surrogacy is driven primarily by intended parents from comparatively wealthy Western nations, and almost always entails individuals from one economic setting purchasing surrogacy services from those in a less affluent setting.”
(HORSEY)

Nu transnationale adopties snel in aantal afnemen en in sommige landen zelfs stopgezet worden, wint draagmoederschap aan interesse bij wensouders (SCHERMAN e.a., VAN ZUYL en WALKER, VN SRK 2018, par. 13). De VN SRK dringt er terecht op aan dat redeneringen die we niet langer aanvaarden in het kader van (transnationale) adoptie, zeker niet opnieuw mogen worden ingevoerd bij draagmoederschap (CHENEY). Niet enkel de risico's van uitbuiting van financieel of sociaal kwetsbare vrouwen, maar ook van kinderrechtenschendingen zijn hier nl. even aanwezig (VN SRK, 2018, par. 26. SMOLIN, ISS, DAMBACH e.a.). De fundamentele vraag, die amper gesteld wordt, is zelfs of draagmoederschap op zich geen schending van kinderrechten is.

“Therefore, surrogacy, like intercountry adoption in the 1980s and 1990s, has emerged as an area of concern where a demand-driven system may endanger the rights of children”
(VN SRK, 2018, par.13)

Ook het rapport Joustra, dat misstanden in het Nederlandse adoptiebeleid expliciet aankaartte, waarschuwt hiervoor:

“De commissie pleit ervoor om de lessen uit het onderzoek naar de adoptiemisstanden ook ter harte te nemen bij nieuwe vormen van gezinsvorming, zoals bijvoorbeeld met behulp van draagmoederschap. Vragen rond autonomie en kennen van afkomst zijn hier eveneens levensgroot aanwezig.”

3.1. Draagmoederschap in België

Ondanks het gebrek aan enig wettelijk kader, kan men bij enkele Belgische fertiliteitscentra terecht voor een traject van draagmoederschap. Deze centra ontwikkelden daarvoor hun eigen protocol en werkwijze¹⁶ en hanteren hierbij hun eigen voorwaarden (NAUDTS)¹⁷. Doorgaans gaat het hier om hoogtechnologisch¹⁸ en altruïstisch draagmoederschap. Binnen deze fertiliteitscentra worden wensouders en draagmoeders geïnformeerd, ondersteund en doorheen het hele traject professioneel begeleid¹⁹, voornamelijk medisch, tot aan de geboorte van het kind.

Wensouders kunnen ook zelf alles in handen te nemen, al dan niet met een vooraf gekende draagmoeder, al dan niet met tussenkomst van een fertiliteitscentrum, al dan niet in het buitenland²⁰.

¹⁶ Luik (Citadelle), Brussel (st Pieters), UZ Antwerpen, UZ Brussel, UZ Gent. Zie voor de gehanteerde werkwijze bv. [Draagmoederschap - Brussels IVF](#) of <https://www.uzgent.be/patient/zoek-een-arts-of-dienst/vrouwenkliniek/reproductieve-geneeskunde/donatie-en-draagmoederschap>

Tegelijk zijn er ook ziekenhuizen die precies omwille van dit wettelijk hiaat ervoor kiezen om zo'n traject niet aan te bieden. Zie ook de info hierover in het advies nr. 86 van het raadgevend Comité voor Bio-ethiek.

¹⁷ Bijvoorbeeld: De wensouders moeten zelf een vrouw als draagmoeder voorstellen. De draagmoeder moet reeds een kind ter wereld gebracht hebben na een relatief probleemloze zwangerschap. Er moet vaststaan dat een zwangerschap bij de wensouders medisch niet mogelijk is. Eén van beide wensouders moet genetisch verwant zijn aan het kind. Leeftijdsgrenzen. Vereist goedkeuring door een ethisch comité (de beoordelingscriteria zijn ons niet bekend) ...

¹⁸ Hierbij wordt geen genetisch materiaal van de draagmoeder gebruikt. De eicel komt van de wensouder of van een eiceldonor. Men wil zo de band tussen draagmoeder en kind zo klein mogelijk houden.

¹⁹ Een rondvraag bij de centra rond de precieze inhoud van deze begeleiding bracht ons nog niet veel antwoorden.

²⁰ Zie bv de reportage in Pano, 2 april 2025, 'Kind voor een ander', <https://www.vrt.be/vrtmax/a-z/pano/2025-vj-/pano-s2025-vj-a3/>

Bepaalde landen hebben in deze reeds een stevige reputatie opgebouwd (vb. Oekraïne²¹, Georgië, India, Nepal, Thailand, California²²...). Voormelde problemen zijn daar een nog groter risico. Bovendien gaat het hier over commercieel draagmoederschap, met gegronde vragen rond de omvang van de vergoedingen (aan de draagmoeder maar vooral ook aan de bemiddelaars), vragen rond het kind als koopwaar en vragen rond de soms schimmige rol van bemiddelaars²³. DE BOER-BUQUICCHIO (2024) verwijst naar de enorme omvang van de 'draagmoederbusiness'. De zakencijfers in deze markt liegen er niet om en lopen in de miljarden²⁴. Merk ook op dat deze business ook actief wensouders (en draagmoeders) rekruteert²⁵ en dat dit dus geen ver van mijn bed show is.

3.2. Is een contract van draagmoederschap geoorloofd?

Het dragen en baren van een kind van en voor een ander wordt bij draagmoederschap in een contract gegoten, als een soort dienstverlening. Het zou dus deze dienstverlening zijn die het onderwerp van het contract is. Kinderen, mensen, zijn nl. principieel een ongeoorloofd voorwerp, niet in de handel (SENAEVE, SWENNEN en VERSCHULDEN, 2007, p. 360, SMETS, 2013, p.6-7). Ook de oorzaak is in deze ongeoorloofd. Dit zijn basisbeginselen van ons burgerlijk recht (VERSCHELDEN).

Redenen om contracten in deze materie dan wel toe te laten zijn eerder van pragmatische aard: draagmoederschap gebeurt immers in realiteit en dan kan een wettelijk kader een betere bescherming tegen heersende wanpraktijken bieden. Bescherming voor alle betrokkenen, niet in het minst voor het te verwekken kind. Het moet nl. duidelijk zijn het kind wel degelijk vastgelegde rechten bezit, die bescherming verdienen (WATSON²⁶).

Ethisch gezien, kan ook deze dienstverlening niet gecommmercialiseerd worden²⁷. Vandaar de keuze in de voorgenomen wetgeving voor het de zogenaamde altruïstisch draagmoederschap. Dit betekent niet

---

²¹ DAMBACH, M., SMOLIN? D. en TRIMMINGS, K (2025), nr. 33, p. 777-806, European Court of Human Rights cross border surrogacy decisions unintentionally undermine the child's right to identity, the prohibition of child sale and the best interest principle, *International Journal of Children's Rights*. In dit artikel wordt concrete ingegaan op problematische praktijken in Oekraïne. Meer bepaald over het recht op identiteit, het recht niet verkocht te worden en het hoger belang van het kind.

²² Ook in België werden kinderen van Californische draagmoeders in sommige steden (vb. Gent) probleemloos geregistreerd. Bij DAMBACH e.a. (2025) lezen we nochtans: "California has been an openly (and indeed proudly) commercial surrogacy jurisdiction since at least 1992..."

²³ Zie hiervoor de rapporten in 2018 en 2019 van de VN speciale rapporteur voor Kinderhandel en Seksuele Uitbuiting van Kinderen. Alle info op <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-sale-of-children> Hierna vermeld als 'VN SRK'.

²⁴ Zie ook <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a80158-different-manifestations-violence-against-women-and-girls-context> par. 6.:

"The global surrogacy market was estimated at USD 22.4 billion in 2024. The market is expected to grow from USD 27.9 billion in 2025 to USD 201.8 billion in 2034, at a CAGR of 24.6% during the forecast period. Surrogacy refers to the technologies and services that support intended parents, couples or individuals seeking to have a child through a surrogate. This market includes fertility clinics, hospitals, and healthcare professionals involved in assisted reproductive procedures." <https://www.gminsights.com/industry-analysis/surrogacy-market>

²⁵ Zoals bv. op events van Men Having Babies (<https://menhavingbabies.org/surrogacy-seminars/brussels/>)

²⁶ "The only individual in this process *without* choices but *with* rights is the child." (p. 223)

²⁷ Zie hiervoor ook het Oviedooverdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de waardigheid van het menselijk wezen met betrekking tot de toepassing van de biologie en de geneeskunde, Verdrag inzake de rechten van de mens en de bio geneeskunde, Oviedo, 4 april 1997.

https://www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/texts_and_documents/ets164dutch.pdf

België heeft dit niet geratificeerd, maar vertaalde dit wel in de wet van 19 dec. 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek. <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2008/12/19/2008018385/staatsblad>. Art. 6§1 daarvan stelt dat er geen enkel voordeel mag worden aangeboden in ruil voor de donatie van menselijk lichaamsmateriaal.

Daarnaast moet hier vanaf 2027 ook rekening gehouden worden met de zogenaamde SOHO Verordening.

dat er geen enkele betaling aan de draagmoeder kan, maar wel dat dit enkel kan als vergoeding voor gemaakte kosten en gedeelde inkomsten. De regelgeving dient dan wel in detail te bepalen welke betalingen waarvoor precies toegelaten kunnen worden, op welke tijdstippen deze kunnen gebeuren, aan wie en wat precies de vergoede prestaties zijn (FENTON-GLYNN 2022). Dit alles dient vooraf en duidelijk bepaald te worden in de draagmoederschapsovereenkomst (naast bepalingen rond toestemming, de aanpak van onvoorziene problemen e.d.)

Indien de wet draagmoederschap dan zou toelaten, is een eerste stap in het hele proces een gedetailleerde overeenkomst tussen alle betrokkenen. Partijen kunnen hier niet eender wat vrij beslissen. Dergelijke overeenkomsten zullen binnen een strak uitgelijnd wettelijk kader moeten blijven. Controle hierop en goedkeuring, voorafgaand aan het traject, gebeuren dan door de familierechtbank, zoals ook in het regeerakkoord is voorzien.

Voor het Afstammingscentrum is het evident dat de toetsing van elke voorstel van draagmoederschap focust op het kinderrechtensperspectief en dat alles in het hoger belang van het te verwekken kind dient te staan (Verona principe, 6). Dat moet de eerste overweging zijn. Op grond van het recht op afstammingsinformatie dient de wet te voorzien dat deze overeenkomst onder meer expliciet bepaalt dat de draagmoeder en de eventuele betrokken donor(en) niet anoniem kunnen zijn. Zij moeten bereid zijn informatie over zichzelf vrij te geven aan het kind dat uit het draagmoederschap voortkomt.

3.3. Overwegingen van maatschappelijke en ethische aard

Bij draagmoederschap – in alle mogelijke vormen en contexten - duikt een veelvoud aan juridische en ethische vragen op (OPLINUS, 2021, VN SRK, VN SRV). In de vakliteratuur vinden we meerdere bedenkingen bij (commercieel) draagmoederschap (vb. door het VN Comité voor de Rechten van het Kind en in de rapporten van de VN SRK, DAMBACH en CANTWELL, DARNOVSKY en BEESON). In een overzicht van draagmoederschapsprijken wereldwijd wijzen DARNOVSKY en BEESON op dergelijke problemen in hoofde van kinderen, op juridisch, medisch en psychologisch vlak.

Een grondig maatschappelijk debat over draagmoederschap, met een ruime waaier aan betrokkenen en actoren, is dan ook aan de orde vooraleer enig wetgevend kader te creëren. Men kan hier nl. niet zomaar voorbijgaan aan enkele fundamentele kritieken en vragen met name vanuit kinder-/mensenrechten.

Vanuit de mensenrechtensvisie en vanuit de praktijk van het Afstammingscentrum geven we hiervoor al enkele aandachtspunten mee:

- Er is nood aan een doordachte verantwoording voor deze manier van gezinsvorming. Draagmoederschap schendt nl. van bij de start en in volle besef enkele fundamentele kinderrechten²⁸ ten voordele van het welzijn van de wensouders. Wensen zijn echter ondergeschikt aan basisrechten.
- Een overheid die draagmoederschap mogelijk maakt, moet ook instaan voor alle consequenties voor de afstammelingen en moet daarbij een effectieve rechtsbescherming voorzien.
- Een wettelijke regeling van draagmoederschap moet de perverse effecten van marktwerking en fertiliteitstoerisme in deze context tegengaan en waar nodig bestraffen.

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401938#:~:text=Deze%20verordening%20mag%20echter%20geen,van%20menselijk%20haar%20zijn%20gemaakt.&text=Alle%20SoHO%20die%20bedoeld%20zijn,8\)%20inzake%20geestesmiddelen%20voor%20onderzoek](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401938#:~:text=Deze%20verordening%20mag%20echter%20geen,van%20menselijk%20haar%20zijn%20gemaakt.&text=Alle%20SoHO%20die%20bedoeld%20zijn,8)%20inzake%20geestesmiddelen%20voor%20onderzoek).

²⁸ Niet in het minst het recht om de ouders te kennen en door hen opgevoed te worden, het recht niet van de ouders gescheiden te worden, het recht om niet verkocht te worden...

- Vooralsnog ontbreekt de aandacht voor de gevolgen van een radicale breuk tussen moeder en kind en de nadelige fysieke en psychologische impact daarvan²⁹ (DARNOVSKY en BEESON, WATSON).
- Een overheid die draagmoederschap faciliteert moet fouten en wanpraktijken vermijden die we kennen uit (transnationale en binnenlandse) adopties.
- Wensouders hebben de verantwoordelijkheid om duidelijk en transparant te communiceren met hun kinderen over de wijze waarop zij ter wereld kwamen.
- Gezondheidsrisico's voor draagmoeders en kinderen moeten duidelijk bespreekbaar worden.
- Een wettelijke regeling dient een bedenktijd te voorzien voor de draagmoeder.

Daarnaast moet ook geïnvesteerd worden in voldoende informatie, begeleiding en (psychosociale) ondersteuning voor de betrokkenen. Hoe praat je met kinderen over het feit dat ze uit een draagmoeder geboren werden. Hoe worden draagmoeders zelf voorbereid en ondersteund? Zwanger zijn voor een ander en vervolgens afstand doen van de baby weegt hoe dan ook op een vrouw. Ook de eigen kinderen van een draagmoeder worden in zo'n traject betrokken. Wat zal voor hen voorzien worden?

4. KINDERRECHTEN EN DRAAGMOEDERSCHAP³⁰

“Although surrogacy changes the constitutive elements of identity, by breaking the link between genetic, gestational and social parenthood, the fundamental rights of the child remain the same.”
(VN rapport SRK, 2019, par. 32)

Internationaal zijn er meerdere bindende en niet-bindende richtlijnen van belang in het kader van draagmoederschap³¹:

- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), art. 3 (hoger belang van het kind, art. 7 (recht om de eigen afstamming te kennen, art. 8 (recht op identiteit), art 35 (bescherming tegen ontvoering en kinderhandel)
- Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind betreffende Kinderhandel, Kinderprostitutie en Kinderpornografie³² (art. 1 bevestigt het verbod op kinderhandel). Hierbij zijn ook de rapporten van de Speciale VN-Rapporteur inzake de verkoop en seksuele uitbuiting van kinderen van belang (VN SRK)
- Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens en Fundamentele Vrijheden (EVRM), art 8 (bescherming van het privéleven). In de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (verder EHRM) wordt hier een heel ruime invulling aan gegeven en gaat dit over alle elementen die iemands identiteit bepalen (RAAD VAN EUROPA).

²⁹ Rapport VN SRV, par. 31 neemt hier een eerder radicale stelling in: 'No regulatory framework can fully prevent the serious psychological harm that may result from the separation process.'

Zie ook relevante overwegingen in https://www.knack.be/nieuws/belgie/maatschappij/moeten-we-draagmoederschap-eigenlijk-toestaan-te-bestaan/?fbclid=PAAdGRleAOeLiNleHRuA2FlbQlxMQBzcnRjBmFwcF9pZA8xMjQwMjQ1NzQyODc0MTQAAaf5yq8j7VK5B81CuiOWCfmQplSJygYolUE0ypzBxJUVMQYN3y0ImuRvFe2l3w_aem_6iEpgxNzHFsytlCm1k4g2A
https://www.knack.be/nieuws/belgie/maatschappij/moeten-we-draagmoederschap-eigenlijk-toestaan-te-bestaan/?fbclid=PAAdGRleAOeLiNleHRuA2FlbQlxMQBzcnRjBmFwcF9pZA8xMjQwMjQ1NzQyODc0MTQAAaf5yq8j7VK5B81CuiOWCfmQplSJygYolUE0ypzBxJUVMQYN3y0ImuRvFe2l3w_aem_6iEpgxNzHFsytlCm1k4g2A

³⁰ In het debat rond draagmoederschap zijn zoals eerder gezegd, meerdere (kinder)rechten van belang. We laten die hier echter buiten beschouwing, gezien de specifieke opdracht van het Afstammingscentrum. Denk aan non-discriminatie, recht op gezondheidszorg, recht op informatie...

³¹ Voor een grondig overzicht, zie VAN DER ZON en SMEETS (2024)

³² <https://www.fdfa.be/nl/facultatief-protocol-bij-het-verdrag-inzake-de-rechten-van-het-kind-betreffende-kinderhandel>

- De Verona principes³³ (niet bindend), waarin garanties opgenomen staan voor de mensen- en kinderrechten van alle betrokkenen bij draagmoederschap.

Het IVRK bevatte in 1989 niet echt specifieke bepalingen rond medisch begeleide voortplanting, maar doorheen de jaren is het VN Kinderrechtencomité daar in toenemende mate op ingegaan in de commentaren op de landenrapporten (KHAZOVA-GURVICH en ISS 2024). De zogenaamde 'concluding observations' aan lidstaten gaan doorgaans over het verbod op commercieel draagmoederschap omdat de lijn met kinderhandel hier wel erg dun wordt, over de risico's van uitbuiting van vrouwen, maar met name ook over het recht op afstammingsinformatie³⁴ en de verplichting van de lidstaten om toegang hiertoe mogelijk te maken, met daarbij de nodige bijstand en begeleiding³⁵.

In het kader van medisch begeleide bevruchting, waaronder draagmoederschap, geeft de VN SRK volgende aanbevelingen mee (VN SRK, 2019, par. 101, c en d):

- Wetgeving, gerechtelijke beslissingen, beleid en praktijk moeten het recht op identiteit garanderen voor kinderen geboren uit draagmoederschap en moeten steeds hun hoger belang voor ogen hebben.
- De registratie en het beheer van gegevens moet gegarandeerd worden voor alle relevante informatie over de genetische origine, de conceptie en de bevalling. De toegang daartoe moet verzekerd worden voor de kinderen, rekening houdend met hun maturiteit en zich ontwikkelende vermogens. Ongeacht de vaststelling van de wettelijke afstamming moet toegang tot informatie over overeenkomsten rond draagmoederschap toegankelijk blijven voor het kind.

Dit betekent dat elke draagmoeder, net zoals de betrokken donoren van genetisch materiaal, voorafgaand akkoord moet gaan met het feit dat hun identiteit en andere relevante informatie kenbaar gemaakt kan worden aan de kinderen/personen die via hun medewerking ter wereld kwamen. Het is ten eerste aan te bevelen dit niet enkel op contractuele basis tussen de betrokkenen vast te leggen, maar om dit principe in de wet op te nemen, zoals dat dient te gebeuren voor donoren van gameten op grond van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 26 september 2024³⁶.

5. RECHT OP TOEGANG TOT AFSTAMMINGSINFORMATIE³⁷

Het fundamentele recht op kennis over de eigen afstamming is onvervreemdbaar en moet voor iedereen niet enkel even goed beschermd worden, maar ook effectief uitvoerbaar zijn en ondersteund worden. Dit omvat o.a. informatie over de context van de conceptie, de motivatie van betrokkenen, identificerende gegevens van de draagmoeder en evt. donoren, informatie over het fertiliteitscentrum en de dossiers aldaar e.d.

³³ https://iss-ssi.org/storage/2023/03/VeronaPrinciples_25February2021-1.pdf . Opgemaakt door de International Social Service en ondersteund door o.a. UNICEF, het VN Kinderrechtencomité, de Speciale VN Rapporteur Kinderhandel en seksuele Uitbuiting.

³⁴ Hier geldt eenzelfde redenering als die van het Afstammingscentrum over donorconceptie (techniek die in deze ook aan de orde is bij hoogtechnologisch draagmoederschap!). Zie het standpunt terzake op <https://afstammingscentrum.be/over-afstammingscentrum/publicaties/advies-en-opinies/>

³⁵ Om maar enkele voorbeelden te geven: Georgië ([CRC/C/GEO/CO/5-6 \(CRC 2024\)](#) par. 20 a), Ierland ([CRC/C/IRL/CO/5-6 \(CRC 2023\)](#) par 20 a), Oekraïne ([CRC/C/UKR/CO/5-6 \(CRC 2022\)](#) par 21), Griekenland, ([CRC/C/GRC/CO/4-6 \(CRC 2022\)](#) par 22), Cambodja ([CRC/C/KHM/CO/4-6 \(CRC 2022\)](#) par 20), Nederland ([CRC/C/NLD/CO/5-6 \(CRC 2022\)](#) par 42a), Luxemburg ([CRC/C/LUX/CO/5-6 \(CRC 2021\)](#) par 16), Australië ([CRC/C/AUS/CO/5-6 \(CRC 2019\)](#) par 24b), Spanje ([CRC/C/ESP/CO/5-6 \(CRC 2018\)](#) par 19), Israël ([CRC/C/ISR/CO/2-4 \(CRC 2023\)](#), par 34)

Alle rapporten en aanbevelingen zijn te vinden op

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5&DocTypeID=5

³⁶ <https://www.const-court.be/public/n/2024-102n.pdf>

³⁷ Voor de duidelijkheid: een recht op toegang tot afstammingsinformatie houdt niet automatisch een recht op persoonlijk contact met de betrokken personen in.

5.1. Consensus over recht op kennis van de eigen afstamming

Ongeacht hoe de afstammingsband wettelijk wordt vastgelegd, het is en blijft het een recht van het kind (ook als volwassene³⁸) om toegang te hebben tot de informatie hierover. Het moge duidelijk zijn dat zowel het internationaal als het Europees recht de verplichting scheppen voor de verdragsstaten om een recht op afstammingsinformatie wettelijk te verankeren. (Ook dit recht staat in het regeerakkoord³⁹ om in de interne wetgeving op te nemen). Bij draagmoederschap geldt dit recht onverkort en m.b.t. alle elementen van de conceptie, genetisch materiaal, betrokken personen en de context van de geboorte.

Accordingly, the right to know one's origins, like everything that contributes to the construction of one's legal identity, should fall under the protection of private life based on Article 8 of the ECHR.
(RAAD VAN EUROPA, 2022)

De aanbeveling aan België van het VN-Kinderrechtencomité in 2019 is voldoende ruim verwoord om ook te gelden voor draagmoederschap⁴⁰: "The Committee recommends that the State party carry out a legislative review to consider access to information of children born through assisted reproduction about their origins."⁴¹. Het Comité geeft regelmatig gelijklopende aanbevelingen mee aan de lidstaten (zie boven).

Ook de VN SRK is hierover erg duidelijk (2019): "Regardless of the determination of parentage, there should be comprehensive safeguards to ensure that records of the surrogate arrangement are kept in order to enable the surrogate-born children to have access to information about their origins" (VN SRK 2019, par. 101, d).

CRIN stelt ook de internationale trend vast rond dit recht: kinderen hebben het recht om zonder beperkingen toegang te krijgen tot informatie over de details van de medisch begeleide bevruchting waar derden bij betrokken zijn. Vanuit kinderrechtenperspectief omvat dit ook het recht om te weten wie de donor was, of men half-siblings heeft of andere genetische/biologische verwanten, alsook hun medisch relevante informatie (vb. erfelijke aandoeningen).

States have a duty to ensure that every child born through surrogacy has the opportunity to access information concerning their identity, including genetic, gestational and social origins. This should include access to information as an adult. States should assist in this process.
(Verona principles, 11.2)

5.2. De draagmoeder en donor in beeld

Gaat men voor laag- of hoogtechnologisch draagmoederschap, m.a.w. met of zonder genetische link met de draagmoeder, een band is er wel onmiskenbaar door de hele zwangerschap en geboorte. De draagmoeder is sowieso wel de biologische moeder. Dat is op zich voldoende reden om het kind toegang te geven tot informatie over de draagmoeder. Zonder draagmoeder was het kind er nl. niet geweest. Gegevens over de persoon, de motivatie, in de context van de verwekking en de geboorte zijn wel degelijk relevante informatie, waartoe de afstamming toegang moet hebben.

---

³⁸ Zie bv. in *Jäggi vs. Zwitserland*: 'it must be admitted that an individual's interest in discovering his parentage does not disappear with age, quite the reverse.', <https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22:%22001-76412%22>

³⁹ "Het belang van het kind staat hierbij centraal inclusief zijn recht op identiteit en afstammingsinformatie", https://www.belgium.be/sites/default/files/resources/publication/files/Regeerakkoord-Bart_De_Wever_nl.pdf

⁴⁰ Voor de zogenaamde Concluding Observations van het Comité bij het Belgisch Kinderrechtenrapport, zie https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2FC%2FBEL%2FCO%2F5-6&Lang=en (par. 20)

⁴¹ Het Kinderrechtencomité gaf ook aan andere landen reeds aanbevelingen in de context van medische begeleid voortplanting. Zie hiervoor MATHIEU (2022)

Hoogtechnologisch draagmoederschap impliceert ook het gebruik van donoren. Dit is per definitie het geval bij alleenstaande en LGBTQ+ wensouders, alsook in die gevallen waarin de wensouders zelf niet allebei het nodige materiaal kunnen aanbieden. Het is hoogst problematisch dat daarover in de debatten rond draagmoederschap bitter weinig tot niets gezegd wordt. De overwegingen van het Afstammingscentrum inzake de opheffing van de donoranonimiteit⁴², moeten ook hier consequent overgenomen worden. Draagmoederschap met of zonder donorgameten is nl. fundamenteel anders.

Het recht op toegang tot afstammingsinformatie omvat dus informatie over het draagmoederschap, over de draagmoeder en over de eventuele donoren. Net als bij donoren, is de mogelijkheid voor de draagmoeder om anoniem te blijven geen optie (Verona principes, 11.3 en 11.4). In Portugal bv. oordeelde het Grondwettelijk Hof bv. dat anoniem draagmoederschap ongrondwettelijk is (KHAZOVA-GURVICH, p. 46) Het is hier geenszins de bedoeling dat we de fouten van bij anonieme donorconceptie gaan herhalen (CRANSHAW en BARNESLEY).

“Specifically, the identity of surrogate mothers and donor(s) should be known” (CHIP en CANTWELL)

Ook de toepassing van dit recht wordt ingewikkelder in gevallen van buitenlands draagmoederschap. Controle hierop is niet evident, zeker niet wanneer het een privaat geregeld draagmoederschapstraject betreft. Risico's voor het recht op afstammingsinformatie blijven hier erg groot. Het onderzoeksrapport van de Raad van Europa (2022) waarschuwt hiervoor in stevige bewoordingen⁴³ en stelt dat dergelijke praktijken dan ook niet aanvaard moeten worden of dat op zijn minst wettelijke regelingen voorzien moeten worden om ook hier de toegang tot iemands origine mogelijk te maken. Men kan natuurlijk ook beslissen om transnationaal draagmoederschap niet langer toe te laten.

5.3. Een professioneel uitgebouwd 'Afstammingsregister'

Alle relevante informatie rond afstamming, donorconceptie, draagmoederschap e.d. zal in een overkoepelende, neutrale instantie opgeslagen en beheerd moeten worden. De toegang daartoe mag zo weinig mogelijk drempels bevatten. In realiteit stelde KHAZOVA-GURVICH nl. vast dat waar draagmoederschap wettelijk toegelaten is, de toegang tot informatie doorgaans niet of ontoereikend geregeld wordt. Het is belangrijk om dit in detail uit te werken om toepassings- en interpretatieproblemen zoveel mogelijk te vermijden (BAGLIETTO en BORDIER).

Voor de uitoefening van het recht op afstammingsinformatie, zijn volgende elementen van belang⁴⁴:

- Oprichting van een bevoegde, neutrale instantie, verantwoordelijk voor de volledige en correcte opslag van afstammingsinformatie in de ruime zin van het woord. Dit is idealiter dezelfde voorziening als die waar de informatie over donoren van gameten zal worden opgeslagen na de opheffing van de donoranonimiteit.
- Wettelijk omschreven verplichting van de fertiliteitscentra (en eventuele tussenpersonen) bij een draagmoederschapstraject om alle nodige gegevens door te geven. Niet-naleving hiervan moet worden gesanctioneerd.

---

⁴² https://afstammingscentrum.be/wp-content/uploads/2024/10/DOC_AC_20241016_AV_Standpunt_Donoranonimiteit_UpdateGWH-1.pdf

⁴³ “vigorously prohibit any practice that does not guarantee the preservation and accessibility of donor information.”

⁴⁴ Het wetsvoorstel in Nederland versterkt het recht op afstammingsinformatie, met een register waarin informatie wordt opgenomen over het draagmoederschapstraject. Het kind kan hier later gegevens inzien, bijvoorbeeld over de tussen draagmoeder en wensouders gemaakte afspraken. Er komt ook een wettelijke verplichting voor ouders om het kind informatie te geven over de afstamming. In Australië, New South Wales, omschrijft de wet heel precies wat door wie geregistreerd moet worden, ook in geval van draagmoederschap. Zie ook gelijkaardige aanbevelingen inzake donorgegevens in https://afstammingscentrum.be/wp-content/uploads/2024/10/DOC_AC_20241016_AV_Standpunt_Donoranonimiteit_UpdateGWH-1.pdf

- Opname van identificatiegegevens van draagmoeder en in voorkomend geval donoren (naam, geboortedatum en -plaats, adres...), gelinkt aan het Rijksregister om update te garanderen.
- Gegevens van het fertiliteitscentrum waar het draagmoederschap begeleid werd.
- Indien de afstammingsband met de wensouders pas na de geboorte vastgesteld wordt, staat de draagmoeder op de geboorteakte. Indien de wensouders onmiddellijk op de akte komen te staan, is een vermelding van het draagmoederschap als kantmelding aangewezen.
- Toegang voor de afstammelingen is idealiter gratis en zonder leeftijdsvereisten.
- Toegang tot deze informatie kan niet afhankelijk gemaakt worden van de toestemming van wensouders, draagmoeders of donoren.
- Inzage wordt voorzien met de nodige begeleiding en ondersteuning (Dit kan bv. door het Afstammingscentrum geboden worden. In de andere gemeenschappen bestaat echter nog geen gelijkaardige voorziening).
- Duidelijke bepalingen over de termijn van bewaring zijn vereist. Ook volgende generaties kunnen nl. op zoek gaan naar afstammingsinformatie van hun ouders indien deze dat zelf niet deden. In de Verona principes wordt zo een dergelijke bewaring 'in perpetuity' voorgesteld (11.6)

M.b.t. leeftijdsgrenzen weten we uit het kinderrechtendiscours dat wettelijke leeftijdsgrenzen dan wel het voordeel van de duidelijkheid mogen bieden, maar dat ze tegelijk per definitie arbitrair zijn. Ook de nieuwsgierigheid naar of interesse in iemands afstammingsinformatie kan moeilijk aan een bepaalde leeftijd worden vastgehecht. Het kind heeft recht op die (afstammings)informatie. Idealiter moet daar zelfs niet om gevraagd worden, maar wordt dat door de ouders gegeven. Een recent advies van FIOM (NL) luidt als volgt rond de toegang tot donorgegevens: "Uit de resultaten blijkt dat geen enkele leeftijdsgrens goed te rechtvaardigen is, ook de huidige niet. Daarom adviseren we om de wet te veranderen en donorinformatie al vanaf de geboorte toegankelijk te maken. Daarnaast doen we aanbevelingen om zorgvuldig om te gaan met het verstrekken van deze informatie."⁴⁵

5.4. Rol en verantwoordelijkheid van de wensouders

Bij het Afstammingscentrum merken we vaak dat personen er pas later achter komen dat ze bv. via donorconceptie ter wereld kwamen of geadopteerd werden. Bij velen is dit een shock, die een langdurige en ontwrichtende impact kan hebben op de verdere identiteitsontwikkeling. Het mag duidelijk zijn dat geheimhouding over dergelijke fundamentele kwesties uit den boze is. Het wordt hoog tijd dat taboes hieromtrent sneuvelen.

We weten tegelijk dat het moeilijk is, amper afdwingbaar of te controleren, om aan wensouders een verplichting op te leggen om met hun kinderen hierover in gesprek te gaan. Dat is nochtans enorm belangrijk én een opdracht voor hen als ouder. Redenen voor openheid of, integendeel, geheimhouding variëren (READING e.a.) en de overheid moet volop inzetten op het verder stimuleren van die openheid. We mogen van wensouders ook verwachten dat zij het beste voor hun kinderen willen. Leven met een taboe is voor geen van de betrokkenen bevorderlijk voor het welbevinden. Transparantie en bespreekbaarheid is essentieel.

Onderzoek bij kinderen uit draagmoederschap (WADE e.a.) geeft aan dat zij zelf dergelijke openheid erg appreciëren. Ze ervaren het geboren zijn uit draagmoederschap daardoor ook als minder problematisch, net omdat het bespreekbaar is. De meerderheid van de bevraagde kinderen en jongeren waren voorstander van openheid rond het soort draagmoederschap, rond info over de betrokken donor(en). Ze gaven ook aan dat hierover al op jonge leeftijd gesproken kan worden en dat dit liefst door de wensouders gebeurt.

⁴⁵ Voor meer informatie over het onderzoek en het advies van FIOM, zie

<https://fiom.nl/donorconceptie/leeftijdsgrenzen-wet-over-donorinformatie#:~:text=De%20wet%20stelt%20dat%20kinderen,en%20woonplaats%20van%20de%20donor.>

6. RECHT OP IDENTITEIT EN REGELING VAN DE AFSTAMMING

6.1. Recht op (vaststelling van de) identiteit

“Every child should be able to enjoy and exercise their right to preserve their identity (nationality, name and family relations) with appropriate assistance and protection. The child’s ability to preserve their identity, including their genetic, gestational and social origins, has an on-going, lifetime impact on the child and future generations, in particular from the perspective of the child’s right to identity, health and cultural rights.”
(Verona principes, 11.1)

Los van de wijze waarop iemand ter wereld komt, bestaat identiteit uit meerdere elementen en evolueert zij doorheen de tijd (naam, gender, nationaliteit, afstammingsrelatie, specifieke eigenschappen, talenten, aandoeningen, interesses, status...). Het is van belang om alle mogelijke bouwstenen van iemands identiteit zo vroeg en goed mogelijk in kaart te brengen en correct bij te houden en te documenteren. Bij draagmoederschap wordt dit een complexe oefening, gezien het aantal betrokken partijen en dit zowel op biologisch, genetisch, sociaal, als juridisch vlak. Elk van hen zal mee de identiteit van het kind invullen: de draagmoeder, de betrokken donoren en uiteindelijk de personen met ouderlijk gezag, de wensouders die op het eind van de rit als wettige ouders aangeduid worden.

De vaststelling van iemands identiteit begint bij de registratie van elementaire onderdelen bij de geboorte. BAGLIETTO en BORDIER geven aan hoe dit al een stuk ingewikkelder wordt bij diverse vormen van medisch begeleide voortplanting en stellen dat indien de identiteit van een gametendonor of draagmoeder nergens geregistreerd wordt, de identiteit van het kind al onmiddellijk onvolledig wordt. Indien niet alle gegevens van alle betrokkenen, inclusief donoren en draagmoeders, correct en volledig opgeslagen worden, wist men een belangrijk deel van de identiteit uit door de genetische/biologische identiteit ten onrechte te doen verdwijnen ten voordele van de juridische.

Hier mag het geenszins de bedoeling zijn dat de draagmoeder uit beeld verdwijnt of verborgen gehouden wordt⁴⁶. Buitenlandse praktijken waar geen spoor blijft van de draagmoeder (en evt. donor) en waar de wensouders onmiddellijk geregistreerd worden als (enige) wettelijke ouders zijn niet toelaatbaar. Zie hiervoor de reeds vermelde suggestie van een kantmelding in de geboorteakte. De eigenlijke en identificeerbare gegevens van de draagmoeder kunnen dan in een daartoe opgerichte registratie-instantie opgenomen worden (zie hierboven).

6.2. Creatie van de afstammingsband

Naast het recht op toegang tot afstammingsinformatie (zie boven), moet vaststaan hoe en wanneer de afstammingsband bepaald wordt.

Een duidelijke en tijdige regeling van de afstamming is nodig, gezien daar de nodige verantwoordelijkheden uit voortvloeien op het vlak van opvoeding, zorg, onderhoud, erfenis... Na draagmoederschap krijgt men hier de juridische fictie met de overdracht van deze verantwoordelijkheden naar de wensouders. Het is hier duidelijk niet de bedoeling dat deze blijvend door de draagmoeder opgenomen worden. Zolang er geen wettelijke regeling is, gelden de gewone afstammingsregels zoals het principe ‘mater semper certa est’. De draagmoeder die bevalt van een kind is daar automatisch de juridisch moeder van (haar echtgenoot is automatisch de vader als ze gehuwd is, zij het dat dit vaderschap wel betwistbaar is). Dat is voor het kind ook de aangewezen aanpak: zorgen dat er vanaf de geboorte tenminste één iemand duidelijk juridisch ouder en dus verantwoordelijk is. Het biedt ook een erkenning aan de draagmoeder. Zonder haar was er nl. geen kind geweest.

---

⁴⁶ De ervaringen bij geadopteerden en donorkinderen hebben al meer dan voldoende geïllustreerd hoe nefast geheimhouding en taboe in deze zijn.

De wensouders moeten daarna een bijkomende stap nemen om juridisch ouder te worden. De wensvader, of één van de wensvaders, kan dat eenvoudig regelen via een erkenningsprocedure (in het geval geen andere man de wettelijk vader is). De wensmoeder of de andere partner zal dat via andere wegen moeten doen. Tot nog toe wordt daarvoor de (stiefouder)adoptie gehanteerd.

In deze context wordt de rechtsfiguur van adoptie echter oneigenlijk gebruikt of misbruikt⁴⁷. Het Haags bureau heeft expliciet gesteld dat de rechtsfiguur van adoptie niet mag worden gebruikt om consequenties van niet gereguleerd draagmoederschap te recht te trekken⁴⁸ (DAMBACH en CANTWELL). Net zoals bij ons is dit nochtans de praktijk in vele landen waar draagmoederschap niet wettelijk geregeld is. De rechtsfiguur van adoptie is echter een maatregel van jeugdbescherming, van steun aan een bestaand kind dat niet in het eigen gezin of de eigen familie kan opgroeien. Deze figuur gebruiken in de context van een kind dat op vraag van wensouders geconcipieerd en geboren wordt met behulp van een draagmoeder is ten zeerste ongepast en moet vermeden worden. Bovendien wordt hier de toestemming en de dienst van de draagmoeder vergoed, en al van voor de geboorte van het kind op papier gezet, hetgeen bij adoptie totaal uit den boze is. Adoptie gebruiken om een realiteit na de feiten juridisch te gaan corrigeren is niet wenselijk (ISS, 2021 en de Verona principes⁴⁹).

Indien men draagmoederschap wettelijk wil regelen, zal dus ook een nieuwsoortige vaststelling van de afstamming geregeld moeten worden (zie verder).

6.3. De regeling van wettige afstamming

6.3.1. Nood aan een sui generis vaststelling van afstammingsband

Vanuit het perspectief van het kind, moet absoluut prioriteit gegeven worden aan hun belang (IVRK, Art.3). Het is in het belang van een kind dat er bij of zo snel na de geboorte duidelijkheid bestaat over de afstamming en om hierover rechtszekerheid te hebben. Hierbij is ook de timing van belang: de definitieve afstammingsband tussen kind en wensouder(s) wordt idealiter niet voor de geboorte vastgelegd maar ook niet al te lang daarna.

We onderschrijven hier de bezorgdheid van Unicef (2022)⁵⁰ dat de rechten van het kind niet mogen opgeofferd worden aan de wil van wensouders om hun wettelijk ouderschap voorafgaand aan de geboorte vastgesteld te zien. Ook de VN SRV pleit hier ondubbelzinnig voor: als er dan toch regelgeving

---

⁴⁷ Ook het Raadgevend Comité voor bio-ethiek stelt in het advies 86 dat de adoptie geen gepast instrument is in deze context, zij het dan om heel andere redenen. Daarin stelt men dat draagmoederschap als bedoeling heeft de wensouders van bij de start wettelijke ouders te maken en dat 'het ouderschapsproject bij hen begint'. Uit dit project wordt dan een grote sprong gemaakt en wordt nogal laconiek gesteld dat de afstamming van de wensouders daar 'aldus' rechtsreeks uit voortvloeit. De draagmoeder wordt hierbij uitgeschakeld terwijl er zonder haar geen sprake is van een kind.

⁴⁸ HCCH, Special Commission on The Hague Convention (29 may 1993) on the Protection of Children and Cooperation in respect of Intercountry Adoption <https://assets.hcch.net/docs/2ed33240-387f-4270-a418-d7de4ca0e464.pdf>: "The Special Commission noted that the number of international surrogacy arrangements is increasing rapidly. It expressed concern over the uncertainty surrounding the status of many of the children who are born as a result of these arrangements. It viewed as inappropriate the use of the Convention in cases of international surrogacy."

⁴⁹ De 'Principles for the protection of the rights of the child born through surrogacy, 2021. https://iss-ssi.org/storage/2023/03/VeronaPrinciples_25February2021-1.pdf. Opgemaakt door de International Social Service en ondersteund door o.a. UNICEF, het VN Kinderrechtencomité, de Speciale VN Rapporteur Kinderhandel en Seksuele Uitbuiting.

⁵⁰ "Legal parentage in surrogacy raises challenges to the child's rights. Although it is in the best interests of children to have legal parentage established as soon as possible after birth, the integrity of a child's legal parentage in surrogacy needs to be protected through minimum standards. These include, for example, pre-surrogacy safeguards, best interest determinations (BID), consents of all parties to the arrangement, and protecting the child's right to access their origins. Establishment or transfer of legal parentage cannot be linked to remuneration or other considerations, and the rights of the child should not be sacrificed to create legal certainty in parentage prior to birth, including in the event of unforeseen developments in a surrogacy arrangement. Such developments may include those related to uncertainty created by emergency situations and/or changes in the circumstances, or wishes, of the parties to the surrogacy arrangement."

rond draagmoederschap is, kan de overdracht van ouderlijke rechten van de draagmoeder naar de wensouders enkel na de geboorte en binnen een bepaalde termijn gebeuren.⁵¹

Verschillende pistes zijn hier mogelijk. PLUYM pleit bv. voor de vaststelling van het wettelijk ouderschap en afstamming reeds op het moment van de conceptie. De familierechtbank komt dan hier al tussen met zogenaamde 'preconceptieve rechterlijke machtiging'. Dergelijke tussenkomst van een rechtbank is volgens haar noodzakelijk gezien de grote afwijking van het bestaande afstammingsrecht (*Mater semper certa est*) en gezien de noodzaak van een belangenafweging, voorafgaand aan het draagmoederschap. De wensouders zijn in zo'n systeem al van voor de geboorte ook de wettige ouders. In Schotland en in Nederland wil men die juridische band pas vanaf de geboorte, of kort daarna, vastleggen (resp. SCOTTISH LAW COMMISSION en FIOM).

De voorkeur van het Afstammingscentrum gaat uit naar de vastlegging van de afstammingsband met de wensouders pas na de geboorte, zodat de draagmoeder in beeld blijft. Dit moment kan door de familierechtbank bepaald worden bij de goedkeuring van de draagmoederschapsovereenkomst. Ook de SCOTTISH LAW COMMISSION⁵² stelt in de aanloop naar nieuwe wetgeving een 'nieuwsoortige' vaststelling van ouderschap voor vanaf, niet voor, de geboorte.

6.3.2. Wat met buitenlandse regelingen?

Voor het kind is het in elk geval van kapitaal belang dat de afstamming duidelijk is en dat zoveel mogelijk conflicten hierover vermeden worden. Volgens het Children's Rights International Network (CRIN) worden die kansen op conflict verhoogd in de complexe context van transnationaal draagmoederschap, gezien het aantal betrokken volwassenen, de verschillende of ontbrekende regelgeving, mogelijks verschillende visies en culturele ouderschapsconcepten. Dergelijke conflicten, kort na de geboorte ('critical early months') hebben sowieso een impact op het kind. Wetgeving moet daarom duidelijk en conflict-vermijgend zijn, en een regeling voorzien indien een conflict zich toch aandient.

De vaststelling van de afstamming, of de erkenning ervan post factum, bij draagmoederschap is al behoorlijk complex en wordt dat inderdaad nog meer in die gevallen waarin wensouders de buitenlandse piste verkiezen en na de bevalling met hun kind terug naar België willen komen (HCCH, 2014, par. 147, DARNOVSKY en BEESON, DE GROOTE). In een overzicht van wetgeving in de EU stelt DE GROOT vast dat draagmoederschap uit het buitenland doorgaans problemen geeft indien wensouders daar automatisch wettige ouders worden zonder enige toetsing (zoals bv. In Oekraïne, California en Rusland). Dit druist in tegen alle gekende 'traditionele' manieren van bepaling van afstamming⁵³. In EU landen waar draagmoederschap geregeld is wordt de afstammingsband wettelijk vastgelegd door voorafgaande goedkeuring door een specifieke dienst (Griekenland en Cyprus) of gebeurt dit na de geboorte op basis van een zogenaamde 'parental order' (Ierland, UK) of adoptie.

FENTON-GLYNN (2017) beschrijft aan de hand van EHRM rechtspraak hoe moeilijk het is voor overheden om buitenlandse draagmoederschap arrangementen te beperken, eens ze moeten beslissen over de wettelijke status van het kind, na aankomst in het land van de wensouder (zie ook CORAC). Het kind is er namelijk al. Met het hoger belang van dat kind voor ogen neemt men dan soms beslissingen contra legem om te vermijden dat een kind wees of staatloos zou blijven, het land niet binnen kan of

---

⁵¹ <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a80158-different-manifestations-violence-against-women-and-girls-context>, par 70 (F): Adopt legislation recognizing the birth mother of a child born through surrogacy as the legal mother, allowing the transfer of parental rights only after birth and within a defined period to allow for reconsideration.

⁵² Andere aanbevelingen zijn hier: enkel altruïstisch draagmoederschap, primaat van het hoger belang van het kind, o.a. door een duidelijke wettelijke status, bescherming tegen uitbuiting van draagmoeders en een stimulans voor wensouders om in eigen land te blijven (gezien de risico's bij regelingen voor draagmoederschap in het buitenland)

⁵³ Zijnde principes als 'mater semper certa est, de erkenning, de adoptie...

bestaat erin enkel wensouders tot draagmoederschap trajecten toe te laten indien dit ook in hun land wettelijk geregeld en toegelaten is⁵⁸.

6.3.3. Bijzondere aandacht voor EHRM rechtspraak

De EHRM rechtspraak is bij transnationaal draagmoederschap wel bijzonder genuanceerd. Er wordt terecht een onderscheid gemaakt tussen de positie van de wensouders en die van het kind.

“...how the Court’s decisions...have unintentionally undermined these rights by prioritising the recognition of intended parentage over broader human rights obligations...”
(DAMBACH e.a., 2025)

In gevallen van internationaal draagmoederschap is er volgens het Hof niet per definitie een schending van art. 8 (bescherming van het privéleven) in hoofde van de wensouders indien de overheid het wettelijk ouderschap niet zomaar laat vaststellen bij aankomst in het land van de wensouders. Het Hof aanvaardt wel degelijk dat overheden hiervoor de nodige checks willen uitvoeren om bv. na te gaan of er sprake is van kinderhandel of andere misdrijven (vb. D. vs. België⁵⁹ en D. vs. Fr.⁶⁰).

Er kan echter wél een schending van art. 8 zijn in hoofde van het kind zelf. De kinderen zijn evident niet betrokken bij de beslissingen rond draagmoederschap in het buitenland, maar ze zijn er wel het slachtoffer van. In de cases van Mennesson⁶¹ en van Labassee⁶², beiden vs. Frankrijk, wisten de wensouders wel degelijk dat draagmoederschap in Frankrijk verboden is. Precies daarom zochten ze een oplossing in het buitenland. Na de geboorte bleek dat een regeling rond de status van het kind problematisch was. Voor het kind is een blijvende rechtsonzekerheid erg nadelig (geen nationaliteit, geen paspoort, geen erkenning van hun opvoedouders, geen erfrecht...). Het Hof hechtte daarom groot belang aan de vaststelling van de afstammingsband met de wensouders ‘to establish the substance of his or her identity’. Het Hof stelde verder dat bij de afweging van de belangen van de staat versus die van de kinderen, die laatste moeten doorwegen (DAMBACH e.a.).

---

⁵⁸ Zie ook aanbevelingen van CHIP (2026), 3.7.1: States that permit surrogacy should reserve access to surrogacy for intending parents from States which also permit surrogacy.

⁵⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-10163%22%5D%7D>: ‘The Convention could not oblige the States to authorise entry to their territory of children born to a surrogate mother without the national authorities having a prior opportunity to conduct certain relevant legal checks. Moreover, the applicants could reasonably have foreseen that the procedure to have the family relationship recognised and to take the child to Belgium would necessarily take a certain time. In addition, the Belgian State could not be held responsible for the difficulties the applicants had encountered in remaining in Ukraine for a longer period, even during the entire period that the proceedings were pending before the Belgian courts. Lastly, the time taken to obtain the laissez-passer had, at least in part, been attributable to the applicants themselves, in that they had not submitted sufficient evidence at first instance to demonstrate, prima facie, their biological ties to A. Thus, in refusing until 31 July 2013 to authorise A.’s entry to the national territory, the Belgian State had acted within the limits of the margin of appreciation enjoyed by it.’

⁶⁰ <https://hudoc.echr.coe.int/#%7B%22itemid%22:%5B%22001-203565%22%5D%7D>

⁶¹ <https://hudoc.echr.coe.int/#%7B%22itemid%22:%5B%22001-145389%22%5D%7D>, par. 96-98. ‘The Court can accept that France may wish to deter its nationals from going abroad to take advantage of methods of assisted reproduction that are prohibited on its own territory (see paragraph 62 above). Having regard to the foregoing, however, the effects of non-recognition in French law of the legal parent-child relationship between children thus conceived and the intended parents are not limited to the parents alone, who have chosen a particular method of assisted reproduction prohibited by the French authorities. They also affect the children themselves, whose right to respect for their private life – which implies that everyone must be able to establish the substance of his or her identity, including the legal parent-child relationship – is substantially affected. Accordingly, a serious question arises as to the compatibility of that situation with the children’s best interests, respect for which must guide any decision in their regard.’

⁶² <https://hudoc.echr.coe.int/#%7B%22itemid%22:%5B%22001-145180%22%5D%7D>

In de case van *C. vs. Italië*⁶³ oordeelde het Hof dat er een schending was van art. 8 in hoofde van het kind gezien de lange periode dat het kind juridisch ‘in limbo’ was: er was geen wettelijke band meer met de draagmoeder (op grond van de geldende wetgeving in haar land) maar ook niet met de wensouders, gezien het verbod op draagmoederschap in Italië. Ook hier wijst het Hof op het feit dat de wensouders deze problemen hadden kunnen voorzien.

6.4. Vereiste van genetische link met minstens één wensouder

Waar elke genetische link met de draagmoeder zou uitgesloten worden, acht men die link wel van belang met een van de wensouders. Dit zou alvast een belangrijke zekerheid voor het kind bieden. Deze vereiste wordt ook gesuggereerd in de Verona principes (6.3).

Bij FENTON-GLYNN (2017) zien we in de analyse van EHRM rechtspraak hoe zo’n genetische link met de wensouder inderdaad van doorslaggevend belang kan zijn voor de bescherming van het gezin, waarin het kind terecht komt. Dit zien we bij discussies over bv. de toelating van het kind tot het grondgebied of in de registers van de burgerlijke stand, of bij het bieden van een juridische afstammingsband met de wensouders, met name in die landen waar draagmoederschap niet geregeld is. De mate van bescherming wordt veel minder sterk indien er geen genetische link is tussen het kind en de wensouders (zie boven).

6.5. Recht op bescherming tegen kinderhandel

Het verbod op kinderhandel van art. 35 IVRK, werd dermate belangrijk geacht dat er tevens een Facultatief Protocol⁶⁴ rond opgesteld werd. Hierin wordt dit verbod expliciet herhaald in art. 1 en gedefinieerd in art 2: “Iedere handeling of transactie waarbij een kind wordt overgedragen door een persoon of groep personen aan een andere persoon of groep personen tegen betaling of een andere vorm van vergoeding”.

Zowel de Verona principes (art. 14) als de VN SRK oordelen dat er sprake is van kinderhandel indien (een deel van) de betaalde vergoeding ook slaat op de eigenlijke overdacht van het kind (en dus niet enkel voor de onkostenvergoeding voor de draagmoeder). De wet moet dan ook erg duidelijke formuleringen bevatten over welke vergoedingen toelaatbaar zijn, waarvoor precies en welke bedragen aanvaardbaar zijn (zie boven).

“Amidst the demand for governing law, the demand for children, and the influence of a wealthy and growing surrogacy industry, there is a risk that the governing law that is adopted will undermine fundamental human rights.” (VN SRK, 2018, par. 23)

7. BESLUITEND

Het Afstammingscentrum kijkt uit naar een grondig maatschappelijk debat over draagmoederschap, waar meerdere betrokkenen aan bod komen. Indien een regeling uitgewerkt wordt, moeten daarbij de rechten van het te maken kind voorop staan. De Verona richtlijnen bieden hiervoor gedetailleerde inspiratie.

Controle van de familierechtbank moet op deze prioriteit letten en de juridische basis verankeren voor een sui generis vaststelling van de afstamming, na de geboorte.

---

⁶³[https://hudoc.echr.coe.int/#/{%22fulltext%22:\[%2247196/21%22\],%22respondent%22:\[%22ITA%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-226391%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#/{%22fulltext%22:[%2247196/21%22],%22respondent%22:[%22ITA%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-226391%22]})

⁶⁴ <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-sale-children-child>

Essentieel is de organisatie van een voorziening waar alle relevante afstammingsinformatie opgeslagen, beheerd wordt en waar personen makkelijk toegang toe hebben. De uitoefening van het recht op afstammingsinfo begint echter al, zoals voor zoveel rechten, thuis, binnen de ouderlijke verantwoordelijkheden.

ACHTERGRONDINFORMATIE EN RELEVANTE LITERATUUR

BAGLIETTO, C. en BORDIER, L. (2024), Preserving family relations as an essential feature of the child's right to identity, *Adoption and Culture*, Vol. 12, nr. 2, <https://muse.jhu.edu/article/947402>

CARMEL, S. e.a. (2016), Ethics and regulation of inter-country medically assisted reproduction: a call for action, *Israeli Journal of Health Policy Research*, <https://ijhpr.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13584-016-0117-0>

CHENEY, K. (ed) (2014), *Executive summary of the International Forum on Intercountry Adoption and Global Surrogacy*, <https://repub.eur.nl/pub/77408>

CHILD IDENTITY PROTECTION, <https://child-identity.org/en/>

- <https://www.child-identity.org/wp-content/uploads/2023/04/CHIP-2023-Surrogacy-ChildrensRights.pdf>
- <https://www.child-identity.org/wp-content/uploads/2024/09/Submission-for-Danish-Law-Reform-Commission-Child-Identity-Protection.pdf>

COMITE KINDERRECHTEN, *Concluding Observations 2019*, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fBEL%2fCO%2f5-6&Lang=en

COMMISSIE ONDERZOEK INTERLANDELIJKE ADOPTIE (2021), het zogenaamde rapport Joustra, <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-8cc003fa-eadc-4d7a-8b49-9ea6e661bb94/pdf>

CORAC, S. (2022), *Cross border surrogacy and the right to respect for family life*, https://www.researchgate.net/publication/367475728_CROSS-BORDER_SURROGACY_AND_THE_RIGHT_TO_RESPECT_FOR_FAMILY_LIFE

CRAWSHAW, M. en BARNESLEY, N., (2022), *Why egg donors need to be brought out of the shadows in surrogacy arrangements*, <https://www.progress.org.uk/why-egg-donors-need-to-be-brought-out-of-the-shadows-in-surrogacy-arrangements/>

CRIN, *A children's rights approach to Assisted Reproduction*, https://archive.crin.org/sites/default/files/a_childrens_rights_approach_to_assisted_reproduction_0.pdf

DAMBACH, M. en CANTWELL, N., The child's right to identity in surrogacy, in TRIMMINGS, K., SHAKARGY, S. en ACHMAD, C. (2023), *Research handbook on surrogacy*, Edward Elgar publishing.

DAMBACH, M., SMOLIN, D. en TRIMMINGS, K (2025), , European Court of Human Rights cross border surrogacy decisions unintentionally undermine the child's right to identity, the prohibition of child sale and the best interest principle, *International Journal of Children's Rights*, nr. 33, p. 777-806

DARNOVSKY, M. en BEESON, D. (2014), *Global surrogacy practices*, ISS working paper, <https://repub.eur.nl/pub/77402/wp601.pdf>

DE BOER-BUQUICCHIO, M., Le droit de l'enfant à ne pas être vendu: le cas de maternités de substitution, *Journal du Droit des jeunes*, Nr. 435, p. 3-8.

DE GROOT, D. (2025), *Surrogacy: the legal situation in the EU*, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769508/EPRS_BRI\(2025\)769508_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769508/EPRS_BRI(2025)769508_EN.pdf)

<https://www.draagmoederschap.nl/>

ECHR, [K.K. AND OTHERS v. DENMARK](#), 6 dec. 2022, arrest 25212/21

FENTON-GLYNN, C. (2017), *International surrogacy before the European Court of Human Rights*. <https://doi.org/10.17863/CAM.12393>

- FENTON-GLYNN, C. (2022), *International surrogacy arrangements: a survey*, Cambridge Family Law, https://www.family.law.cam.ac.uk/sites/www.law.cam.ac.uk/files/images/www.family.law.cam.ac.uk/documents/surrogacy/international_surrogacy_arrangements_-_a_survey_april_2022.pdf
- FIOM, *onderzoek en advies over leeftijdsgrenzen in de wet over donorinformatie*, <https://fiom.nl/donorconceptie/leeftijdsgrenzen-wet-over-donorinformatie#:~:text=Als%20kinderen%2012%20jaar%20zijn,woonplaats%20van%20de%20donor%20opvragen.>
- G'SELL, F. (2017), *La legalisation de la maternité pour autrui a l'étranger: exemples de droit comparé*, <https://journals.openedition.org/cdst/541>
- HAGUE CONFERENCE ON PRIVATE INTERNATIONAL LAW, Special Commission on The Hague Convention (29 may 1993) on the Protection of Children and Cooperation in respect of Intercountry Adoption <https://assets.hcch.net/docs/2ed33240-387f-4270-a418-d7de4ca0e464.pdf>
- HAGUE CONFERENCE ON PRIVATE INTERNATIONAL LAW (2014), *A Study of Legal Parentage and the Issues Arising from International Surrogacy Arrangements*, <https://assets.hcch.net/docs/bb90cfd2-a66a-4fe4-a05b-55f33b009cfc.pdf>
- HORSEY, K.(2024), The future of surrogacy: a review of current global trends and national landscapes, *Reproductive BioMedicine and Society Online*, 2024, 5, [https://www.rbmojournal.com/article/S1472-6483\(23\)00863-5/fulltext](https://www.rbmojournal.com/article/S1472-6483(23)00863-5/fulltext)
- ISS (2021), *Principles for the protection of the rights of the child born through surrogacy* (Verona Principles), https://iss-ssi.org/storage/2023/03/VeronaPrinciples_25February2021-1.pdf
- ISS (2025), *Legal Trends in Surrogacy. Towards a greater protection for the rights of children born through surrogacy?* https://iss-ssi.org/storage/2025/04/LEGAL-TRENDS-IN-SURROGACY_ISS-Report-2025.pdf
- KHAZOVA-GURVICH, O. (2024), Surrogacy in Europe: focus on the child's right to identity, in LOUVIOT, M., DAMBACH, M., MOODY, Z., LAKATOS, O. en AEBY, G, eds (2024), *L'enfant 'fabriqué': quels défis pour les droits de l'enfant, son identité et ses origines?*, p. 33-56
- LOUVIOT, M., DAMBACH, M., MOODY, Z., LAKATOS, O. en AEBY, G, eds (2024), *L'enfant 'fabriqué': quels défis pour les droits de l'enfant, son identité et ses origines ?*
- MATHIEU, G. (2022), *L'anonymat du don dans le contexte des procréations médicalement assistées* <https://pure.unamur.be/ws/portalfiles/portal/63925640/D2032.pdf>
- NAUDTS, L. (2023), *Draagmoederschap in België, De huidige mogelijkheden en een blik op de toekomst*, Bachelor proef vroedkunde, Artevelde hogeschool
- OPLINUS, L. (2021), *Medische hulp bij voortplanting, een juridische analyse*, Intersentia, Antwerpen-Gent-Cambridge
- PLUYM, L. (2010), *Naar een juridisch statuut voor draagmoederschap?*, Masterproef, Faculteit Rechtsgeleerdheid UGent.
- PLUYM, L., Het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) na heterologe medisch begeleide voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België, *TJK*, 2012/1, p. 5-22
- RAADGEVEND COMITE VOOR BIO-ETHIEK (2023), *Advies nr. 86 van 17 april 2023 betreffende het wettelijk kader voor zwangerschap voor een ander (draagvrouwschap) – actualisering van advies nr. 30 van 5 juli 2004.* <https://www.health.belgium.be/nl/advies-nr86-wettelijk-kader-voor-zwangerschap-voor-een-ander>
- RAAD VAN EUROPA (2014), *Human rights and ethical issues relating to surrogacy*, <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21092&lang=en>

- RAAD VAN EUROPA (2022), *Comparative study of persons conceived through gamete donation to information on their origins*, <https://rm.coe.int/cdcj-2021-20e-final-publication-format-17122022/1680a97134>
- READING, J., BLAKE, S., CASEY, P., JADVA, V. en GOLOMBOK, S. (2011), *Secrecy, disclosure and everything in-between: decisions of parents of children conceived by donor insemination, egg donation and surrogacy* [https://www.rbmojournal.com/article/S1472-6483\(11\)00104-0/pdf](https://www.rbmojournal.com/article/S1472-6483(11)00104-0/pdf)
- RYNGAERT, J. en VANOBBERGEN, B.: *Wie ben ik? Over het belang van afstammingsinformatie voor kinderen*, *Ethische Perspectieven*, 2016, 26 (4), p. 346-354
- ROTABI, K. (2014), *Force, Fraud, Coercion. Bridging form knowledge of intercountry adoption to global surrogacy*, ISS working paper, <https://repub.eur.nl/pub/77403/wp600.pdf>
- SCHERMAN, R., MISCA, G., ROTABI, K en SELMAN, P. (2016), *Global commercial surrogacy and international adoption: parallels and differences*, *Adoption and Fostering*, 2016, vol. 40, <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0308575915626376>
- SCOTTISH LAW COMMISSION (2023), *Building families through surrogacy*, summary report https://www.scotlawcom.gov.uk/files/2816/8005/0289/14.240_LC_Surrogacy_Summary_of_Report_2023_WEB_1.pdf
- SENAAT (2015), *Onderzoek van de mogelijkheden voor een wettelijke regeling van meeeouderschap*, https://www.senate.be/www/?Mlval=index_senate&MENUID=28000&LANG=nl
- SENAEVE, P.: *Hoe het recht op identiteit wettelijk verankeren?* Editoriaal, *Tijdschrift voor Familierecht*, 2020/5, p. 122-124
- SENAEVE, P., SWENNEN, F. en VERSCHULDEN, G. (2007), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia
- SMETS, D. (2013), *De betekenis van art. 7 IVRK voor een wettelijke regeling van draagmoederschap*, masterproef Rechten, UGent
- SMOLIN, D. en DE BOER-BUQUICCHIO, M. (2022), *Surrogacy, Intermediaries and the Sale of children*, in TRIMMINGS, K., SHAKARGY, S. en ACHMAD, C. (2023), *Research handbook on surrogacy*, Edward Elgar publishing
- STUVOY, I. (2018), *Troublesome reproduction: surrogacy under scrutiny*, *Reproductive BioMedicine and Society Online*, 2018, 7, p 33-43, <https://doi.org/10.1016/j.rbms.2018.10.015>
- SWENNEN, F. (2023), *Het personen- en familierecht, een benadering in context*, Intersentia
- TOBIN, J. (2019) ed., *The UN Convention on the Rights of the Child, a commentary* (p. 237-278)
- UNICEF (2007), *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, p. 97-112, <https://www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf>
- UNICEF en CHIP (2022), *Key considerations: Children's Rights and Surrogacy*, briefing note, <https://www.unicef.org/media/115331/file>
- VAN BEERS, B.C., *Het recht op een kind bestaat niet*, *TvJr*, 2024, 1-2, p. 39-48
- VAN DER ZON, K. en SMEETS, D. (2024), *Het gedragen kind, Prevalentie en praktijk van draagmoederschap in Nederland*, Universiteit Leiden, WODC, <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3401>
- VAN ZUYL, L. en WALKER, R (2015), *Surrogacy, Compensation and Legal Parentage: against the adoption model*, *Journal of bio-ethical Inquiry*, https://www.researchgate.net/publication/279731138_Surrogacy_Compensation_and_Legal_Parentage_Against_the_Adoption_Model

VN Comité voor de Rechten van het Kind, met alle aanbevelingen aan lidstaten e.d., zie <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc>

VN rapporten van de Special Rapporteur on the Sale and Sexual Exploitation of children, including child prostitution, child pornography and other child sexual abuse material, 2018 en 2019, A/HRC/37/60 [Document Viewer](#) en A/74/162, [Document Viewer](#)

VN rapport van de Special Rapporteur on Violence against Women and Girls, 2025, A/80/158, <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a80158-different-manifestations-violence-against-women-and-girls-context>

VERSCHELDEN, G. (2011), Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België, *T.P.R.*, 2011, p. 1421-1510.

VERTOMMEN, S. en BARBAGALLO, C. (2017), *Baas over eigen buik? Betaalde en onbetaalde arbeid op de globale reproductieve markt.* <https://lavamedia.be/baas-over-eigen-buik/>

VERTOMMEN, S. en REYNS, A. (2019), Van vraagouder tot draagmoeder. De babybusiness tussen Israël en Georgië, *MO PAPER 120*, <https://www.mo.be/extra/overzicht-mopapers>

VRT, Pano reportage 'Kind voor een ander' van 2 april 2025. <https://www.vrt.be/vrtnmax/a-z/pano/2025-vj-/pano-s2025-vj-a3/>

WADE, K., HORSEY, K. en MAHMOUD, Z (2023), '*Children's Voices in Surrogacy Law: Phase One Preliminary Report*'

WALKER, R. en VAN ZUYL, L. (2025), *Towards a professional model of surrogate motherhood*

WATSON, C. (2016), *Womb renting and baby-selling: does surrogacy undermined the human dignity and the rights of the surrogate mother and the child?* <https://doi.org/10.1080/20502877.2016.1238582>